

Fənn sillabusu

İxtisas: 050406-"Maliyyə"

Fakültə: İqtisadiyyat və idarəetmə

Kafedra: Maliyyə idarəetməsi və audit

I.Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (İşçi tədris planı LDU "Maliyyə idarəetməsi və audit"
kafedrası.12.09.2025, prot №1)

Kodu: IPF- B15

Tədris ili: IV (2025/2026). Semestr: I

Tədris yükü: Auditoriya saati – 30 saat (30 saat müəhazirə).

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 4

Auditoriya №:

Saat:

II.Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: Hüseynli Nuran Mirəqil oğlu, Baş müəllim

Məsləhət günləri və saati: I-V günlər 12⁰⁰-13⁰⁰

E-mail ünvanı: nurangaga@yahoo.com

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Füzuli küç.,170-a

III.Tövsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas

1. Aydın Əliyev "Bank riskləri və onun idarə edilməsi". Bakı, 2011
2. B.Ataşiv, N.Novruzov, E.İbrahimov. Maliyyə nəzəriyyəsi. Bakı, 2014
3. Ç.Kindelberger, R.Aliber. Dünya maliyyə böhranları. Bakı, 2010
4. Жакишева К.М. Управление финансовыми рисками. Учебное пособие. Астана, 2021
5. Мануйленко В.В., Рызин Д.А.: Управление финансовыми рисками. Учебник. Москва, «Кнорус», 2023
6. Управление финансовыми рисками: учебник и практикум для вузов / И. П. Хоминич [и др.]; под редакцией И. П. Хоминич. — 2-е изд., испр. и доп. — Москва: Издательство Юрайт, 2023. — 569 с.

Əlavə

7. V.Z.Zeynalov. Maliyyə böhranı və antiböhran idarəetmə siyasəti. Bakı, 2012

8. Dr. Zahid Məmmədov Pul, kredit və banklar. Dərslik. Bakı, 2015

IV.Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən İqtisadiyyata giriş, Mikroiqtisadiyyat, Makroiqtisadiyyat fənnlərinin tədrisi vacibdir.

V.Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənnlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Müasir maliyyə sisteminin əsasında dayanan əsas anlayışlardan biri də maliyyə riskləridir. Maliyyə risklərinin mövcud olması hər bir iqtisadi fəaliyyətdə mühim əhəmiyyət kəsb edən məsələlərdən biridir. Maliyyə riskinin yüksək səviyyədə olması iqtisadiyyatın gələcək dövrlərdə fəaliyyətinə əhəmiyyətli dərəcədə öz təsirini göstərir. Bu baxımdan da hər bir müəssisə öz fəaliyyətində maliyyə risklərini tədqiq etməli, həmin risklərin indiki və gələcək dövrlərdəki nəticələrini analiz etməlidirlər.Risklərin idarə olunması dedikdə elə risk forması başa düşülür ki, həmin risk son nəticədə müəssisəyə, daha da konkretləşdirsək iqtisadi subyektə mənfəət gətirməyə imkan versin. Hər bir iqtisadi fəaliyyətin əsasında fəaliyyəti zamanı yaranmış və yaxud da yarana biləcək risklərin müəyyən olunması və eləcə də həmin risklərin düzgün idarə olunmasının təmin olunmasıdır. Risklərin idarə edilməsi prosesi kifayət qədər nəzəri və mürəkkəb proses olmaqla yanaşı, eyni zamanda da müəssisənin dayanıqlı fəaliyyəti baxımından kifayət qədər aktual prosesdir. Bu baxımdan da hər bir müəssisə öz fəaliyyətində mövcud risklərin müəyyən olunması, həmin risklərdən sığortalanmaq, bu risklərin maliyyə xarakterli təsirlərini aradan qaldırmaq, bir sözlə risklərin idarə edilməsinin təmin edilməsi prosesi öz aktuallığını qoruyaraq saxlamaqdadır.

"Maliyyə risklərinin idarə edilməsi" fənninin öyrənilməsi məqsədi iqtisadiyyatda və onun ayrı-ayrı sahələrində baş verən maliyyə risklərinin tarixi aspektlərinin təhlil edilməsi, onların səbəbləri və ifadə formalarının, maliyyə sabitliyinin pozulmasının səbəb olan risklərin xarakteristikasına sistemli yanaşma, müasir şəraitdə maliyyə risklərinin xüsusiyyətləri metodikalarının öyrənilməsini ehtiva edir, hazırda onların dərinlən əxz olunması daha çox aktuallıq kəsb edir. Ona görə də "Maliyyə risklərinin idarə edilməsi" fənninin öyrənilməsi nəzəri və praktik əhəmiyyət kəsb edir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal - tələbə keçilmiş materialı dərinlən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir;
- 9 bal - tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açar bilər;
- 8 bal - tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal - tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırır bilər;
- 6 bal - tələbənin cavabı əsasən düzgündür;
- 5 bal - tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilər bilər;
- 4 bal - tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırır bilər;
- 1-2 bal - tələbənin mövzudan qismən xəbəri var;
- 0 bal - suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur. Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	Əla	A
2.	81-90	Çox yaxşı	B
3.	71-80	Yaxşı	C
4.	61-70	Kafi	D
5.	51-60	Qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	Qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam – intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X. Təqvim mövzu planı: 30 saat (30 saat müəhazirə).

№	Keçirilən <u>mühazirə</u> , seminar, məşğələ, laboratoriya və sərbəst mövzuların məzmunu	Mühazirə	
		Saat	Tarix
Mühazirə			
1.	Mövzu: Risklərin idarə edilməsinin nəzəri əsasları Plan 1. Risk anlayışı və mahiyyəti 2. Risklərin idarə edilməsinin anlayışı, funksiyaları və təşkili qaydaları 3. Risklərin təsnifləşdirilməsi 4. Risklərin yaranma mənbələri 5. Risklərin azaldılmasının ümumi metodları Mənbə: [Mühazirə materialları, 1; 2; 3; 4; 5; 6]	2	
2.	Mövzu: Risklərin idarə edilməsinin nəzəri əsasları Plan 1. Risk anlayışı və mahiyyəti 2. Risklərin idarə edilməsinin anlayışı, funksiyaları və təşkili qaydaları 3. Risklərin təsnifləşdirilməsi 4. Risklərin yaranma mənbələri 5. Risklərin azaldılmasının ümumi metodları Mənbə: [Mühazirə materialları, 1; 2; 3; 4; 5; 6]	2	
	Mövzu. Maliyyə risklərinin qiymətləndirilməsi Plan : 1. Maliyyə risklərinin növləri və onların idarə edilməsi 2. Maliyyə risklərinin qiymətləndirilməsi üsulları 3. Maliyyə risklərinin aşağı salınması yolları 4. Riskləri idarəetmə orqanları və tənzimləmə Mənbə: [Mühazirə materialları, 1; 2; 3; 4; 5; 6]	2	
	Mövzu: İqtisadi risklərin idarə olunması Plan: 1. İqtisadi risklərin mahiyyəti və növləri 2. Risk və qeyri-müəyyənlik şəraitində qəbul olunan qərarlarda şəxsiyyət amili 3. Qiymətlərin idarə olunmasında risklərin uçuğu 4. Firmanın gəlirləri üzrə qərarların qəbulu və risklərin idarə edilməsi Mənbə: [Mühazirə materialları, 1; 2; 3; 4; 5; 6]	2	
	Mövzu: Bank risklərinin nəzəri əsasları Plan: 1. Bank risklərinin mahiyyəti	2	

	2. Bank risklərinin təsnifatı 3. Bank risklərinin dərəcələri və risklərin azaldılması istiqamətləri 4. Bank sisteminə stress test sistemi və diaqnostik sistem Mənbə: [Mühazirə materialları, 1; 2; 3; 4; 5; 6]		
6.	Mövzu: Əməliyyat riskləri Plan: 1. Kommersiya banklarının əməliyyat risklərinin qiymətləndirilməsi və idarə edilməsinin metodoloji əsasları 2. Bank riskinin minimallaşdırılması üçün yeni maliyyə alətləri 3. Derivativlərin tətbiqi ilə bağlı risklər 4. Bank risklərinin idarə edilməsinin xarici təcrübəsi və onun Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatında tətbiqi Mənbə: [Mühazirə materialları, 1; 2; 3; 4; 5; 6]	2	
7.	Mövzu: Kredit riski Plan: 1. Kredit riskinin mahiyyəti və növləri 2. Kredit risklərinin qiymətləndirilməsi 3. Bank risklərinin başvermə səbəbləri və kredit riskinin amilləri 4. Kredit riskinin idarə edilməsi 5. Kredit riskinin idarə edilməsi sisteminin qurulması prinsipləri və mərhələləri Mənbə: [Mühazirə materialları, 1; 2; 3; 4; 5; 6]	2	
8.	Mövzu: Bazar riski Plan: 1. Kredit təşkilatlarının bazar riskinə məruz qalması 2. Valyuta riski, faiz dərəcəsi riski, qiymət riski, inflyasiya riski 3. Valyuta risklərinin idarə edilməsi 4. Likvidlik riski və onun idarə edilməsi Mənbə: [Mühazirə materialları, 1; 2; 3; 4; 5; 6]	2	
9.	Mövzu: Sığorta bazarında yaranan risklər Plan: 1. Sığorta sahəsində risklərin iqtisadi mahiyyəti 2. Sığorta risklərinin təsnifləşdirilməsi 3. Sığorta risklərinin idarə edilməsi 4. Sığorta məsuliyyəti sistemləri və onların tətbiqi Mənbə: [Mühazirə materialları, 1; 2; 3; 4; 5; 6]	2	
10.	Mövzu: İnvestisiya və risklər Plan: 1. İnvestisiya və onun mahiyyəti 2. İnvestisiya riskləri və onun növləri 3. İnvestisiya fondları və aktivləri 4. Maliyyə bazarlarında qiymət problemi Mənbə: [Mühazirə materialları, 1; 2; 3; 4; 5; 6]	2	
11.	Mövzu: Maliyyə aktivlərinin gəlirliyinin və risklərinin qiymətləndirilməsi Plan: 1. Maliyyə aktivləri, onun mahiyyəti və növləri 2. Maliyyə aktivlərinin emissiyası, ticarəti və xüsusiyyətləri 3. Maliyyə aktivlərinin qiymətləndirilməsi və satınalma riskindən qaçma 4. Maliyyə aktivlərinin qiymətləndirilməsi modeli Mənbə: [Mühazirə materialları, 1; 2; 3; 4; 5; 6]	2	
12.	Mövzu: Bank risklərinin beynəlxalq tənzimlənməsi Plan: 1. Bazel Komitəsi 2. Bazel Sazişi 1 3. Bazel Sazişi 2 4. Bazel Sazişi 3 Mənbə: [Mühazirə materialları, 1; 2; 3; 4; 5; 6]	2	
13.	Mövzu: Risklərin profilaktikası və onun minimallaşdırılması Plan: 1. İdarəetmə risklərinin qarşısının alınması 2. Risklərin minimallaşdırılması üsulları 3. Optimal risk səviyyəsinin yaradılması Mənbə: [Mühazirə materialları, 1; 2; 3; 4]	2	
14.	Mövzu: Risklərin idarəetmə sistemləri Plan: 1. Hüdudların təyin edilməsi 2. Risklərin müəyyənləşdirilməsi, ölçülməsi, idarə edilməsi və monitorinqi		

	3. Risklərin idarə edilməsi üsulları 4. Risklərin idarə edilməsi prosesinin təşkilatı dəstəyi və yeni bank əməliyyatlarının tətbiqi prosesinə nəzarət 5. İdarəetmə qərarlarının qiymətləndirilməsi problemi Mənbə: [Mühazirə materialları, 1; 2; 3; 4; 5; 6]	2	
15.	Mövzu: Qlobal maliyyə böhranı Plan: 1. Qlobal Maliyyə böhranın mahiyyəti və səbəbləri 2. Qlobal maliyyə böhranın özəllikləri və Azərbaycan 3. Mərkəzi Bankın pul-kredit siyasəti Mənbə: [Mühazirə materialları, 1; 2; 3; 4; 5; 6]	2	
X	Cəmi:	30	

XI. Fənn üzrə tələblər: İqtisadiyyat yönümlü ixtisaslarda maliyyə risklərinin idarə edilməsi fənninin mühüm rolu vardır. Fənnin tədrisini başa vurduqdan sonra tələbə maliyyə münasibətlərində risklərin iqtisadi mahiyyətinin öyrənilməsi, maliyyə risklərinin idarə edilməsinin əsas məsələlərini, maliyyə risklərinin baş verməsinin tarixi səbəbləri barədə müxtəlif məlumatların əldə olunması və istifadəsini, risklərin qarşısının erkən alınmasının müasir modelləri, maliyyə riskləri ilə bağlı iqtisadiyyatın indikatorları və sistem diaqnostikanın aparılması və s. bu kimi nəzəri və praktik bilikləri təhlil və tətbiq etməlidir.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- Risklərin idarə edilməsinin nəzəri əsasları öyrənir;
- Maliyyə, bank, əməliyyat riskləri və onların qiymətləndirilməsi ilə bağlı biliklərə yiyələnir;
- Maliyyə aktivlərinin gəlirliyinin və risklərinin qiymətləndirilməsi, risklərin profilaktikası və onun minimallaşdırılması metodlarını mənimsəyir;
- Risklərin idarəetmə sistemləri və qlobal maliyyə böhranı ilə bağlı informasiyaları təhlil etmək, maliyyə risklərinin beynəlxalq tənzimlənməsi istiqamətlərini öyrənir;
- Maliyyə risklərinin düzgün idarə edilməsinin iqtisadi fəaliyyətdə yeri, rolu və mövqeyini öyrənir;
- Maliyyə risklərinin idarə edilməsinin praktiki yollarını mənimsəyir;
- Müstəqil təhlil etmə bacarığına yiyələnir.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi

XIV. Kollokvium sualları:

I Kollokvium sualları :

1. Risk anlayışı və mahiyyəti
2. Risklərin yaranma mənbələri
3. Maliyyə risklərinin növləri və onların idarə edilməsi
4. Maliyyə risklərinin aşağı salınması yolları
5. İqtisadi risklərin mahiyyəti və növləri
6. Qiymətlərin idarə olunmasında risklərin uçuğu
7. Bank risklərinin mahiyyəti
8. Bank risklərinin dərəcələri və azaldılması istiqamətləri
9. Kommersiya banklarının əməliyyat risklərinin qiymətləndirilməsi və idarə edilməsinin metodoloji əsasları
10. Bank riskinin minimallaşdırılması üçün yeni maliyyə alətləri

II Kollokvium sualları:

1. Kredit riskinin mahiyyəti və növləri
2. Bank risklərinin başvermə səbəbləri və kredit riskinin amilləri
3. Valyuta riski, faiz dərəcəsi riski, qiymət riski, inflyasiya riski
4. Likvidlik riski və onun idarə edilməsi
5. Sığorta sahəsində risklərin iqtisadi mahiyyəti
6. İnvestisiya riskləri və onun növləri
7. Maliyyə aktivləri, onun mahiyyəti və növləri
8. Maliyyə aktivlərinin qiymətləndirilməsi və satınalma riskindən qaçma
9. Bazel Komitəsi
10. Risklərin minimallaşdırılması üsulları

XV. İmtahan sualları:

1. Risk anlayışı və mahiyyəti
2. Risklərin idarə edilməsinin anlayışı, funksiyaları və təşkili qaydaları
3. Risklərin təsnifləşdirilməsi
4. Risklərin yaranma mənbələri
5. Risklərin azaldılmasının ümumi metodları
6. Maliyyə risklərinin növləri və onların idarə edilməsi
7. Maliyyə risklərinin qiymətləndirilməsi üsulları
8. Maliyyə risklərinin aşağı salınması yolları
9. Riskləri idarəetmə orqanları və tənzimləmə

10. İqtisadi risklərin mahiyyəti və növləri
11. Risk və qeyri-müəyyənlik şəraitində qəbul olunan qərarlarda şəxsiyyət amili
12. Qiymətlərin idarə olunmasında risklərin uçuğu
13. Firmanın gəlirləri üzrə qərarların qəbulu və risklərin idarə edilməsi
14. Bank risklərinin mahiyyəti
15. Bank risklərinin təsnifatı
16. Bank risklərinin dərəcələri və risklərin azaldılması istiqamətləri
17. Bank sisteminə stress test sistemi və diaqnostik sistem
18. Kommersiya banklarının əməliyyat risklərinin qiymətləndirilməsi və idarə edilməsinin metodoloji əsasları
19. Bank riskinin minimallaşdırılması üçün yeni maliyyə alətləri
20. Derivativlərin tətbiqi ilə bağlı risklər
21. Bank risklərinin idarə edilməsinin xarici təcrübəsi və onun Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatında tətbiqi
22. Kredit riskinin mahiyyəti və növləri
23. Kredit risklərinin qiymətləndirilməsi
24. Bank risklərinin başvermə səbəbləri və kredit riskinin amilləri
25. Kredit riskinin idarə edilməsi
26. Kredit riskinin idarə edilməsi sisteminin qurulması prinsipləri və mərhələləri
27. Kredit təşkilatlarının bazar riskinə məruz qalması
28. Valyuta riski, faiz dərəcəsi riski, qiymət riski, inflyasiya riski
29. Valyuta risklərinin idarə edilməsi
30. Likvidlik riski və onun idarə edilməsi
31. Sığorta sahəsində risklərin iqtisadi mahiyyəti
32. Sığorta risklərinin təsnifləşdirilməsi
33. Sığorta risklərinin idarə edilməsi
34. Sığorta məsuliyyəti sistemləri və onların tətbiqi
35. İnvestisiya və onun mahiyyəti
36. İnvestisiya riskləri və onun növləri
37. İnvestisiya fondları və aktivləri
38. Maliyyə bazarlarında qiymət problemi
39. Maliyyə aktivləri, onun mahiyyəti və növləri
40. Maliyyə aktivlərinin emissiyası, ticarəti və xüsusiyyətləri
41. Maliyyə aktivlərinin qiymətləndirilməsi və satınalma riskindən qaçma
42. Maliyyə aktivlərinin qiymətləndirilməsi modeli
43. Bazel Komitəsi
44. Bazel Sazişi 1
45. Bazel Sazişi 2
46. Risklərin minimallaşdırılması üsulları
47. Optimal risk səviyyəsinin yaradılması
48. Risklərin müəyyənləşdirilməsi, ölçülməsi, idarə edilməsi və monitorinqi
49. Qlobal maliyyə böhranın mahiyyəti və səbəbləri
50. Qlobal maliyyə böhranın özəllikləri və Azərbaycan

Sillabus "Maliyyə idarəetməsi və audit" kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq olunmuşdur ("12" sentyabr 2025-ci il "01" sayılı iclas protokolu).

Kafedra müdiri:

dos. Əlixan Bədəlov

Fənn müəllimi:

b/m. Nuran Hüseynli